

Kopsavilkums

Tiesiskā regulējuma bērnu tiesību aizsardzībā materiālā sniegta informācija par bērnu tiesībām un tiesību politikas pamatnostādņēm.

Starptautisko līgumu normas ir jāizmanto Latvijas nacionālo tiesību normu iztulkošanai. Likumdevēja mērķis ir panākt Latvijas Republikas Satversmē ietvertu cilvēktiesību normu harmoniju ar starptautisko tiesību normām. Līdz ar to būtiski ir pārzināt un piemērot Eiropas Savienības tiesību aktus un ANO un Eiropas Padomes starptautisko līgumus. Tāpat būtisks bērnu tiesību avots ir Satversmes tiesas un citu Latvijas tiesu prakse, Eiropas Cilvēktiesību tiesas un Eiropas Savienības Tiesas nolēmumi.

Papildus Latvijas un starptautiskajiem normatīvajiem aktiem būtiski ir pārzināt un bērnu tiesību satura atklāšanā un piemērošanā izmantot ieteikuma tiesības (*soft-law instrument*), kas ietver juridiski nesaistošas rekomendācijas, viedokļus, vadlīnijas, uzvedības kodeksus, rezolūcijas, deklarācijas utt. Arī tie ir nozīmīgi tiesību palīgavoti, interpretējot nacionālās tiesību normas, lai arī juridiski tie nav saistoši. Būtiski tiesību palīgavoti ir ANO Bērnu tiesību komitejas 26 vispārējie komentāri un daudzās Eiropas Padomes Ministru komitejas rekomendācijas.

Latvijā bērnu tiesības nosaka vairāki likumi, Ministru kabineta noteikumi un arī pašvaldību saistošie noteikumi. No visiem likumiem īpaši uzsverams ir Bērnu tiesību aizsardzības likums, kas ir galvenais nacionālais normatīvais akts. Bērnu tiesību aizsardzības likumā nostiprināts un atklāts bērna tiesību aizsardzības principa saturs – bērna tiesību un interešu prioritāte visās darbībās, bērna intereses un bērna labākās intereses, bērna labāko interešu novērtēšanas 13 kritēriji, bērna situācijas ilgtspējīgs risinājums un sadarbība bērna tiesību aizsardzībā.

Iepriekš minētie bērna labāko interešu novērtēšanas kritēriji ir balstīti bērna attīstības vajadzībās. Jāņem vērā, ka kritēriji nav sakārtoti ne hronoloģiskā, ne hierarhiskā secībā, tie jāvērtē atbilstoši katra bērna individuālajai situācijai. Kritērijos aptvertas tādas bērna attīstības komponentes kā fiziskā, kognitīvi izzinošā, sociālā, emocionālā un garīgā joma. Kritēriji ir piemērojami kopumā, jo tikai kritēriju mijiedarbībā var noteikt, vai risinājumi ir vērsti uz bērna labāko interešu nodrošināšanu.

Novērtējot bērna labākās intereses, analizējot pieejamo informāciju par katra bērna situāciju, veicot darbības vai pieņemot lēmumus, jātiecas, lai bērna situācijai rastu ilgtspējīgu risinājumu, nepieciešamības gadījumā izveidojot secīgas rīcības un lēmumu plānu bērna situācijas risināšanai.

Bērnu tiesību aizsardzībā un tā organizēšanā būtiska ir arī valsts politika un tās prioritātes. Latvijā valsts politika bērnu aizsardzības jomā ir sadrumstalota. Daudzas kompetences ir sadalītas starp vairākām ministrijām un to iestādēm, kā arī pašvaldībām, padarot politiku nekonsekventu un reģionāli daudzveidīgu. Turklāt Latvijas valsts politikai bērnu tiesību aizsardzībā ir jābūt sasaistītai arī ar starptautisko organizāciju politiku, jo Latvija ir šo organizāciju dalībvalsts. Tāpēc Latvijas politika ir jāskata saistībā ar Eiropas Savienības un Eiropas Padomes stratēģijām bērnu tiesību jomā.